

Gångsätra Gård i stadsarkivet

Handlingar om Gångsätra Gård förekommer i flera olika arkivbildare i stadsarkivets bestånd. Nedan listas de viktigaste.

Gångsätra Gård, samling

En arkivbox med småskrifter, tidningsartiklar samt kopior av brev till och från Alma 1905-10 och Almas dagbok 1919-21.

Häri ingår material sammanställt av Eva Juhlin, dotterdotter till Alma Fjaestad.

Byggnadsnämndens arkiv

Akten över rivningslov för Gångsätra Gård med foton av byggnaderna som revs, vol F6b:5

Kulturnämndens arkiv

Ankarbergs kulturhistoriska inventering med foton, vol F5:1.

Lidingö ödh 1699

Kartsamling från 1699 över alla gårdar på Lidingö.

Lidingö Tidning

Här finns bl a en artikel om rivningen med en bild på grävskopan i arbete.

Ytterligare information om Lidingö stadsarkiv finns på stadens hemsida, www.lidingo.se.

Arkivet har inga fasta öppettider men kan besökas efter överenskommelse.

Besöksadress: Lidingö stadshus, Stockholmsvägen 50

Postadress: 181 82 Lidingö

Telefon: 731 31 45

E-post: stadsarkivet@lidingo.se

Gångsätra Gård

Kulturhistorisk inventering av
Carl Henrik Ankarberg 1980

Faktablad av Lidingö stadsarkiv

*Gångsätra Gård kort innan rivningen 1981. Fasad mot syd-sydost.
Foto från byggnadsnämndens rivningslovshandlingar.*

Gångsätra Gård - en kort historik över 1906 års byggnad

När John och Alma Fjaestad i början på 1900-talet beslöt att ett nytt, modernt och rymligt boningshus skulle ersätta den slitna huvudbyggnaden från 1806 gick uppdraget att rita huset till Fredrik Falkenberg (1865 – 1924), en numera nästan helt bortglömd arkitekt som till största delen kom att viga sitt yrkesverksamma liv åt kyrkoarkitektur. Falkenberg hade förutom arkitektexamen från KTH gjort omfattande studieresor i Europa och framför allt i England. Detta passade makarna Fjaestad som önskade någonting i engelsk lantlig stil och de behövde inte bli besvikna. Resultatet blev magnifikt med stora sällskapsutrymmen som tillät en nära nog obegränsad gästfrihet mot en stor omgäskrets. John Fjaestad dog redan 1916, men Alma kom att bo kvar fram till sin död 1944 vid 86 års ålder.

Huset kom sedan successivt att förfalla. En period bedrevs det pensionatsverksamhet där. De sista åren stod det obebott. Den kulturhistoriska inventeringens foton, speciellt interiörerna visar på ett långt gånget förfall.

De sista ägarna, Skandia, ansökte om rivningstillstånd 1980 och det beviljades av byggnadsnämnden den 4 mars 1981 och huset revs den 11 mars samma år. Det tog mindre än en arbetsdag att, med en stor grävskopa, förvandla både huvudbyggnad och annex till fyllnadsmassa. Skandia hade byggnadslov för kontors- och industrilokaler på sammanlagt 16 000 kvadratmeter men utnyttjade dem inte. Anledningen var rådande lågkonjunktur.

Vi saxar ur Lidingö Tidning den 19 mars 1981 då man hade en notis om rivningen införd: ”Men, säger Stefan Hellqvist på Skandia, just nu är investeringsviljan så låg inom svenskt näringsliv att det vore oklokt att bygga ett så stort komplex”. Att dra paralleller till dagens ekonomiska kris känns inte osökt.

Efter rivningen kom tomten att stå obebyggd i nära ett kvartssekel, där bara ett par grindstolpar och en mängd förvuxna fruktträd vittnade om att det någonsin hade stått ett hus på platsen.

Flera ägarbyten senare uppläts tomten åt matvarukedjan Willy:s nya butik.

En byggnadsinventering berättar om ett rivet hus

När beslutet om rivning av Gångsätra Gård en gång för alla var taget gav Lidingö kulturnämnd byggnadshistorikern och lidingökännaren Carl Henrik Ankarberg i uppdrag att dokumentera byggnaderna.

Dokumentationen utfördes den 16 december 1980 och den färdiga sammanställningen var klar den 26 januari 1981.

Den kulturhistoriska dokumentationen består av en maskinskriven del som innehåller dels en kort historik om Gångsätras historia från 1379 då namnet första gången omnämns i skrift, till och med anläggandet av den då senaste bebyggelsen på tomten 1906; dels en omfattande beskrivning av bostadshusen och byggnadsteknikerna.

Beskrivningen kompletteras med kartor som visar var tidigare fastigheter varit belägna och slutligen med en serie omfattande 51 foton. De första elva foton behandlar Gångsätra Gårds historia och en del mindre nu också rivna hus som innefattades av egendomen; de övriga som är tagna vid dokumentationen av bostadshusen i december 1980 visar fastigheterna exteriört och interiört.

En mängd detaljer som träsniderier, kakelugnar och väggmålningar har noggrant fotodokumenterats. En intressant detalj är att 1806 års huvudbyggnad som revs för att lämna plats åt den efterföljande lever kvar i flera av det nya husets väggmålningar utförda av Ragnar Swahn.

Byggnadsinventeringen kompletteras slutligen med några materialprover som ett stycke av tapeten från stora salongen, några handsmidda spikar och slutligen några dymlingar, en slags träpluggar.

1806 års huvudbyggnad
Väggmålning i en salong (bilden beskuren)
Foto: C H Ankarberg